

Region Skåne	Dokumentslag Styrande Dokumenttyp Instruktion	
Faktaägare Marika Håkander	Godkänd av Anders B Johansson	
Titel/Rubrik Instruktion för hantering av brandfarlig vara i Region Skåne	Gäller från 2022-06-17 Version 2.0	
Gäller för Region Skåne	Sida 1 av 24	

Instruktion för hantering av brandfarlig vara i Region Skåne

Revisionshistorik

Version	Datum	Kommentar	Namn
2.0	2024-05-03	Revidering av avsnitt 3.1 med anledning av ny föreskrift (MSBFS 2023:2) där begreppet klassindelning tagits bort.	Marika Håkander

Innehåll

1.	Inledning	3
1.1	Syfte och mål	3
1.2	Målgrupp	3
1.3	Omfattning och avgränsningar	3
2.	Lagstiftningens krav	3
2.1	Lag, förordning och föreskrifter	3
3.	Vad är brandfarlig vara?	4
3.1	Brandfarliga vätskor	4
3.2	Brandfarlig gas och brandfarliga aerosoler	5
3.3	Brandreaktiva varor	5
3.4	Tillstånd för hantering av brandfarlig vara	5
3.4.1	När behövs tillstånd?	6
3.4.2	Tillståndprocessen inom Region Skåne	7
3.4.3	Utredningskrav och dokumentation	7
3.4.4	Riskutredning enligt 7 § LBE	8
3.4.5	Riskbedömning av explosionsfarlig miljö	9
4.	Ansvar och organisation	10
4.1	Beskrivning av roller	11
4.1.1	Tillståndshavare	11
4.1.2	Företrädare för tillstånd	11
4.1.3	Föreståndare för brandfarlig vara	11
4.1.4	Samordningsansvar enligt SRVFS 2004:7	12
4.2	Kompetens och utbildning	13
4.2.1	Föreståndare för brandfarlig vara	13
4.2.2	Övrig personal	14
4.2.3	Transporter av farligt gods	14
5.	Hantering	14
5.1	Allmänt	14
5.2	Förvaring	15
5.3	Öppen hantering	17
5.3.1	Klassningsplaner (EX)	18
5.4	Skyltning och märkning	19
5.5	Avfallshantering	21
5.6	Transporter	21
5.7	Spill eller annan olycka	22
5.8	Kontroll och uppföljning	22
6.	Begrepp och definitioner	23

1. Inledning

1.1 Syfte och mål

Instruktionerna har tagits fram för att tydliggöra hur hanteringen av brandfarliga varor ska ske inom hela Region Skåne. Instruktionerna utgår från Region Skånes *Riktlinjer för Systematiskt brandskyddsarbete* och beskriver även den roll- och ansvarsfördelning som gäller för hanteringen. Gemensamma instruktioner skapar förutsättningar för att hanteringen samordnas inom regionen samt att den sker säkert och enligt gällande lagkrav. Eventuella avsteg från instruktionerna ska samrådats med närmaste chef och föreståndare för brandfarlig vara.

1.2 Målgrupp

Målgruppen för dokumentet är främst de som ansvarar för hantering av brandfarlig vara på en regional och förvaltningsövergripande nivå men kan användas av alla som hanterar eller berörs av brandfarlig var i sitt arbete, t.ex. tillståndshavare, chefer, brandskyddsstrateger, brandskyddssamordnare, föreståndare/ställföreträdande föreståndare.

1.3 Omfattning och avgränsningar

Denna instruktion är av övergripande karaktär för att kunna tillämpas inom alla Region Skånes olika typer av verksamheter. Utöver detta dokument finns fem instruktioner som förtydligar detaljer kring mer specifik hantering.

- Instruktion för förvaring av brandfarlig vara i lösa behållare
- Instruktion för hantering av brandfarlig vara i vårdmiljö
- Instruktion för hantering av brandfarlig vara i laboratoriemiljö
- Instruktion för manuell fyllning av brandfarlig vätska
- Instruktion för delegering föreståndare brandfarlig vara

Instruktionerna omfattar hela Region Skåne. Även verksamheter som helt eller delvis finansieras av Region Skåne, samt hel- och delägda bolag ansvarar för att instruktionerna efterlevs.

Instruktionerna behandlar endast hantering av brandfarliga varor enligt lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor (LBE). Se avsnitt 2.2 nedan för definition och exempel på brandfarliga varor. I de olika avsnitten finns hänvisning till andra dokument, t.ex. lagstiftning, föreskrifter eller handböcker för mer fördjupning. Instruktionen omfattar därmed inte explosiva varor enligt LBE. Vid hantering av explosiva varor ska särskild hänsyn tas till hanteringsförutsättningarna, kraven på tillstånd och föreståndare. Mer information om explosiva varor finns att hitta på Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB:s) hemsida.

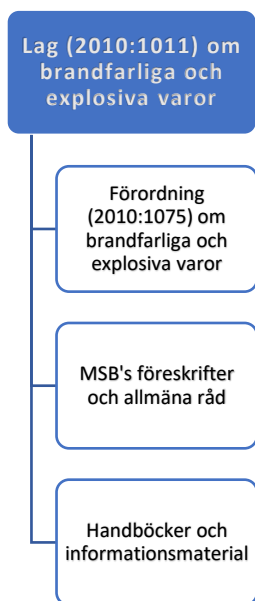
2. Lagstiftningens krav

2.1 Lag, förordning och föreskrifter

Lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor (LBE) gäller sedan 1 september 2010. Lagens syfte är att hindra, förebygga och begränsa olyckor och skador på liv, hälsa, miljö eller egendom som kan uppkomma genom brand eller explosion orsakad av brandfarliga eller explosiva varor.

Under LBE finns en förordning (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor (FBE) samt flertalet föreskrifter som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har utfärdat. Föreskrifterna ger detaljerade krav om olika typer av hantering, överföring, import och export.

I begreppet hantering ingår allt fysiskt handhavande, t.ex. användning, förvaring och återvinning. En fullständig beskrivning finns i avsnitt 4 Hantering. Interna transporter inom en verksamhet eller anläggning ingår i begreppet hantering, dock ej transporter på väg som omfattas av farligt gods-lagstiftningen.

Figur 1. Lagstiftningsområdet för hantering av brandfarliga varor.

3. Vad är brandfarlig vara?

Brandfarlig vara är brandfarliga gaser, vätskor eller brandreaktiva varor.

3.1 Brandfarliga vätskor

Brandfarlig vätska är vätskor som har en flampunkt som understiger 100°C. Flampunkt är den temperatur som en vätska minst måste uppnå innan den kan antändas. Ju lägre flampunkt, desto mer lättantändlig är vätskan. Vätskor med flampunkt under 30°C antänds i normal rumstemperatur är därmed mer brandfarliga vilket ofta ställer högre krav på hanteringen. Tidigare klassindelning (klass 1, 2a, 2b och 3) har utgått och används inte längre.

Tabell 1. Klassindelning av brandfarliga vätskor.

Flampunkt	Exempel på ämne	Flampunkt
Upp till och med 30°C	Handsprit, bensin, aceton, koncentrerad spolarvätska, Xylen, ytdesinfektionsmedel, vissa färger (t.ex. rostskyddsfärger)	Upp till och med 30°C
Över 30°C till och med 100 °C	Fotogen, terpentin, diesel, tändvätska	Över 30°C till och med 100 °C
Över 100°C	Ej brandfarlig	Över 100°C

3.2 Brandfarlig gas och brandfarliga aerosoler

Brandfarlig gas är gaser eller gasblandningar som kan antändas i luft vid en temperatur av 20°C vid normalt atmosfärstryck (101,3 kPa). Exempel på brandfarlig gas är gasol, acetylen, naturgas och vätgas. Aerosolbehållare med brandfarligt innehåll, t.ex. sprayburkar, klassas även som brandfarlig gas. Ofta är det drivgasen i aerosolbehållaren som är brandfarlig. Som drivgas används ofta gasol eller DME (dimetyleter). Behållare med brandfarlig gas och brandfarlig eller extremt brandfarlig aerosol ska märkas med symbolen brandfarlig ("flamman").

Observera att syrgas inte är en brandfarlig gas men kan påskynda ett brandförlopp. Det kallas att den är brandunderstödjande.

3.3 Brandreaktiva varor

Brandreaktiva varor är ämnen och blandningar som kan underhålla en brand, reagera våldsamt vid en brand eller leda till en brand. Det är Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) som genom sina föreskrifter anger vad som omfattas av begreppet brandreaktiv vara. Följande produkter klassas enligt MSB som brandreaktiva varor:

- Ammoniumnitrat
- Ammoniumnitratemulsioner, -suspensioner och -geler (ANE)
- Brandfarlig biograffilm
- Lågnitrerad nitrocellulosa
- Organiska peroxider
- Väteperoxid

Föreskrifter med allmänna råd finns utgivna för respektive ämne listade ovan, dessa kan hittas på MSB:s hemsida och på Notisum.

3.4 Tillstånd för hantering av brandfarlig vara

Den som hanterar brandfarliga gaser eller vätskor över vissa mängder behöver ha tillstånd. Den totala mängden som en verksamhet hanterar på en plats avgör om hanteringen är tillståndspliktig eller inte. Man kan därför inte dela upp ansvaret för hanteringen inom verksamheten för att komma under tillståndsgrensarna.

Med *verksamhet* menas den som har rådighet över den brandfarliga varan, den som till exempel köper in, beställer, förvarar och/eller förbrukar den brandfarliga varan. Verksamheten kan vara en vårdcentral, ett laboratorium eller en hel förvaltnings hantering på ett sjukhusområde. Tillståndskravet är inte kopplat till ägandet av en fastighet utan enbart

hanteringen. Fastighetsägaren kan också behöva tillstånd men då är det i deras roll som verksamhet, till exempel inom fastighetsdriften där fastighetsägaren i sin roll som verksamhet använder brandfarlig vara.

Det är den juridiska personen som har faktisk kontroll över verksamheten som ska ha tillståndet, men det kan vara någon som genom sin position är delegerad att företräda organisationen som skriver under tillståndsansökan.

Tillstånd söks i den kommun där verksamheten bedrivs och tillståndsmyndighet är vanligtvis den kommunala räddningstjänsten. Ansökningsblanketter och information om lokala rutiner kring ansökningsprocessen finns ofta på kommunens hemsida.

3.4.1 När behövs tillstånd?

Viss hantering är undantagen tillståndsplikt oavsett mängd. Det gäller till exempel brandfarliga gaser och vätskor i fordons bränslesystem och brandfarliga gaser och vätskor i behållare med en volym på högst 50 ml (t.ex. tändare eller mindre sprayburkar). Fler undantag finns beskrivna i föreskriften om tillstånd till hantering av brandfarliga gaser och vätskor (MSBFS 2013:3).

I tabell 2 redovisas vilka mängder som får hanteras utan tillstånd. Om någon av mängderna överskrids är hanteringen tillståndspliktig och då ska även de mängder som inte överskrider tabellens gränser ingå i tillståndet.

Tabell 2. Mängder som får hanteras utan tillstånd.

Hantering	Brandfarliga gaser	Extremt brandfarliga eller brandfarliga aerosoler	Brandfarliga vätskor med flampunkt högst 60°C	Brandfarliga vätskor med flampunkt högre än 60°C upp till och med 100 °C
Yrkesmässig publik verksamhet	Inomhus: 2 L Utomhus: 60 L	100 L	100 L	10 000 L
Yrkesmässig icke publik verksamhet, inomhus	250 L	500 L	500 L	10 000 L
Yrkesmässig icke publik verksamhet, utomhus	1000 L	3000 L	3000 L	50 000 L

Mängderna ska räknas var för sig, till exempel får man i yrkesmässig, publik verksamhet (vanligast förekommande inom Region Skåne) hantera följande mängder utan tillstånd:

- 2 liter brandfarlig gas inomhus och 60 liter brandfarlig gas utomhus.
- 100 liter extremt brandfarliga eller brandfarliga aerosoler.
- 100 liter brandfarliga vätskor med flampunkt högst 60°C

- 10 000 liter brandfarliga vätskor med flampunkt högre än 60°C upp till och med 100°C.

Med *yrkesmässig hantering* avses all hantering där det inte är fråga om någon form av privat hantering. All hantering inom Region Skånes verksamhet är yrkesmässig.

Med *publik verksamhet* avses verksamheter dit allmänheten har tillträde.

En stor del av Region Skånes verksamhet utgörs av vårdverksamhet. All hantering inom byggnader på sjukhusområde ska i samband med tillståndsansökan betraktas som yrkesmässig publik verksamhet enligt MSBFS 2013:3 eftersom den kan påverka delar dit allmänheten har tillträde. Även hantering utomhus betraktas som publik verksamhet om det sker inom sjukhusområdet. Detsamma gäller övriga vårdlokaler inom Region Skåne, t.ex vårdcentraler och tandvårdsmottagningar.

Övriga verksamheter dit allmänheten inte har tillträde, till exempel fristående administrations- och servicebyggnader, verkstadsbyggnader, buss- spårvagns- och järnvägsdepåer klassas som yrkesmässig *icke publik verksamhet* enligt MSBFS 2013:3.

Kom ihåg: Lagens krav gäller oavsett om tillstånd behövs eller ej.

3.4.2 Tillståndprocessen inom Region Skåne

Inom Region Skåne finns olika förvaltningar som tillhör samma huvudorganisation men där hanteringen av brandfarlig vara sker oberoende av varandra. Då kan det vara praktiskt att dela upp tillståndet organisatoriskt. Detta gäller bara om hanteringen på de olika platserna är verksamhetsmässigt (avdelning eller enhet) och fysiskt (byggnad eller tydligt avgränsad del av byggnad) åtskilda så att hanteringen på en plats helt saknar påverkan på hanteringen på en annan plats. Eventuella organisatoriska eller geografiska avgränsningar av tillstånd bör stämmas av med tillståndsmyndigheten i respektive kommun.

Om tillstånd krävs är det den verksamhet som hanterar de brandfarliga varorna som ska ha tillståndet. Tillstånd kan sökas på olika nivåer, från ett gemensamt tillstånd för samtliga verksamheter som tillhör samma förvaltning och geografiska område ner till enskilda enheter.

Vid hantering av brandfarlig vara på en byggarbetsplats är det byggföretaget som ska söka tillstånd för hanteringen under förutsättning att den är tillståndspliktig.

I MSB:s *Handbok om tillstånd för hantering av brandfarliga gaser och vätskor*¹ beskrivs de olika uppgifter som en tillståndsansökan behöver innehålla.

3.4.3 Utredningskrav och dokumentation

Förutom kravet på tillstånd för hanteringen av brandfarliga varor enligt ovan ska verksamheten genomföra utredningar och bedömningar av risker förknippade med de brandfarliga varorna. Detta arbete ska dokumenteras och finnas tillgängligt för personalen

¹ Handbok - Tillstånd till hantering av brandfarliga gaser och vätskor, MSB 2017.

som hanterar de brandfarliga varorna eller vistas i lokaler där hantering sker. Huvudsakligen ska följande delar vara dokumenterade och finnas tillgängliga inom verksamheter där brandfarlig vara hanteras:

- Rutiner för hanteringen, t.ex. skriftliga instruktioner för drift och underhåll av anordningar för brandfarlig vara.
- Säkerhetsdatablad för de brandfarliga varorna
- Riskutredning enligt 7 § LBE (gäller vid tillståndspliktig verksamhet, se avsnitt 3.4.4)
- Riskbedömning av explosionsfarlig miljö (t.ex. vid öppen hantering, se avsnitt 3.4.5)

Instruktioner och arbetsrutiner ska finnas för att medarbetare på ett enkelt sätt ska kunna göra rätt så att riskerna som finns i samband med hantering av de brandfarliga varorna minimeras. Dessa instruktioner är en del av dokumentationen. Exempel på hur kontroller ska utföras finns i regionernas gemensamma program för teknisk standard².

I kemikaliehanteringssystemet KLARA kan medarbetare nå säkerhetsdatablad för alla de brandfarliga varor som hanteras. Av säkerhetsdatabladerna framgår information om produkternas egenskaper, risker med användningen samt skyddsåtgärder som ska vidtas. Säkerhetsdatabladerna ska uppdateras minst var tredje år eller vid produktförändringar. Utöver detta ska gällande tillståndshandlingar, utbildningsbevis, delegationshandlingar för föreståndare samt ifyllda checklistor från kontroll av brandskydd och brandfarlig vara sparas enligt förvaltningens dokumenthanteringssystem. Dessa handlingar ska även finnas tillgängliga för Regionens övergripande organisation.

Kraven på riskutredning och riskbedömning av explosionsfarliga områden beskrivs mer under följande rubriker. Denna dokumentation ska finnas tillgänglig och vara känd hos medarbetare som arbetar med, eller i direkt anslutning till, de brandfarliga varorna.

Instruktioner och arbetsrutiner finns för att det ska vara enkelt att göra rätt så att riskerna med hanteringen minimeras.

3.4.4 Riskutredning enligt 7 § LBE

Verksamheter som är tillståndspliktiga ska enligt 7 § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor (7 § LBE) se till att det finns en tillfredställande utredning om riskerna med hanteringen av brandfarliga varor med hänsyn till olyckor och skador på liv, hälsa, miljö eller egendom. Syftet med en riskutredning är att bedöma riskerna för brand och explosion inom en verksamhet och på så sätt visa att verksamheten har förstått vilka risker som finns och att de hanteras på ett tryggt och säkert sätt. Med kunskap kring riskerna som finns ska verksamheten genomföra åtgärder för att säkerställa att brand och explosion inte inträffar och som begränsar konsekvenserna om det ändå inträffar en olycka.

Omfattningen av riskutredningen beror på vilka brandfarliga varor som hanteras och hur komplicerad verksamheten är. Det kan vara allt ifrån en enkel bedömning som dokumenteras

² "Instruktion för fastighetsägarens kontroll av brandskydd" kontrollinstruktioner upprättat av Program för teknisk standard, PTS, Nationellt Brukarråd Brand, versionsdatum 2023-09-21.

på ett enkelt sätt till en omfattande riskutredning med beräkningar och rapporter. En ny eller reviderad riskutredning ska genomföras vid ändrade förutsättningar i verksamheten, t.ex. innan en process med hantering av brandfarlig vara påbörjas/förändras eller vid ombyggnation av lokalerna.

Riskutredningen genomförs företrädesvis för respektive tillstånd, uppdelade på olika fastigheter, anläggningar eller byggnader. Vid flera olika tillstånd/riskutredningar inom en och samma byggnad ska hänsyn tas till övrig hantering i byggnaden, om dessa verksamheter påverkar varandra ur risksynpunkt.

För ytterligare vägledning för genomförande av en riskutredning, innehåll och syfte se MSB:s vägledning *Riskutredning för mindre och medelstora verksamheter*³.

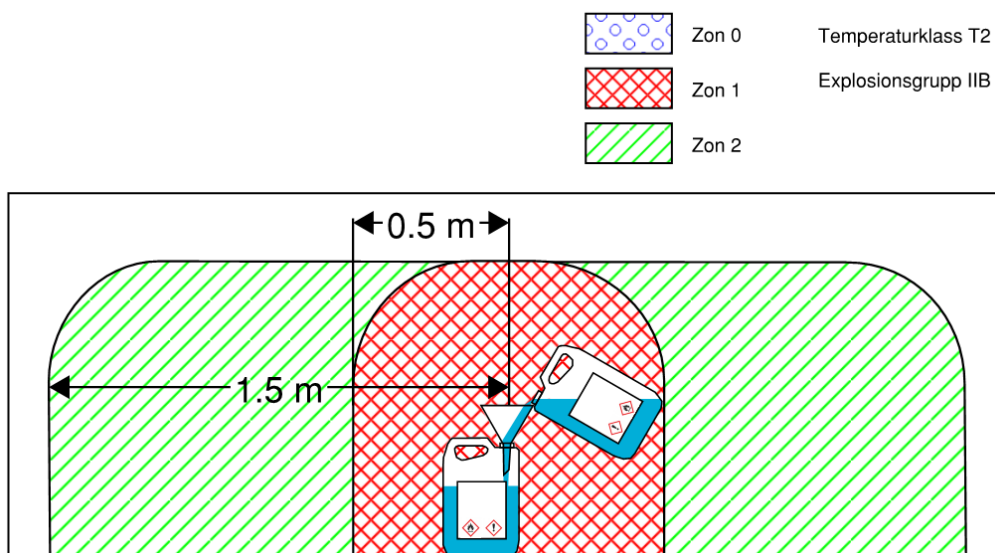
3.4.5 Riskbedömning av explosionsfarlig miljö

För verksamheter som hanterar brandfarliga varor på ett sätt som gör att det vid normal hantering kan bildas explosiv atmosfär behöver en särskild riskbedömning enligt statens räddningsverks föreskrifter om explosionsfarlig miljö vid hantering av brandfarliga gaser och vätskor (SRVFS 2004:7) göras. Med explosiv atmosfär menas en blandning av brandfarlig gas eller ånga med luft som kan antändas. Om det förekommer öppen hantering av brandfarlig vätska kan t.ex. explosiv atmosfär bildas ovanför vätskeytan.

En riskbedömning enligt SRVFS 2004:7 ska bland annat innehålla information om den brandfarliga varans egenskaper, riskkällor samt lokaler och utrustning som används. Verksamheten ska också bedöma vilka områden som kan innehålla explosiv atmosfär och redovisa hur dessa områden skyddas så att det inte finns något som kan antända den explosiva atmosfären. Detta gör man bland annat genom att använda viss typ av utrustning, så kallad EX-utrustning.

Att avgöra vilka områden som kan innehålla explosiv atmosfär kallas för zon-klassning. Zonerna redovisas i en klassningsritning som beskriver zonernas fysiska utbredning på en ritning, t.ex. för en lokal eller en arbetsyta, se figur 2. Området delas in i de olika zonerna beroende på hur ofta man kan förvänta sig att det finns explosiv atmosfär. Utifrån zon-klassningen ställs sedan krav på utrustningen inom dessa riskzoner.

³ Vägledning - Riskhantering för mindre och medelstora verksamheter, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), 2017.

Figur 2. Exempel på zonklassning vid fyllning av dunk med spolarvätska. Inom detta skyddsområde (EX-zon) där explosiv atmosfär kan uppstå får inga tändkällor finnas, t.ex. eluttag eller elverktyg.

Då en verksamhet kan omfatta hantering av brandfarliga varor som kan ge explosiv atmosfär utan att vara tillståndspliktig, är det inte givet att det finns en föreståndare för hanteringen av brandfarlig vara. I dessa fall följer ansvaret den normala ansvarsfördelningen i linjeorganisationen. För tillståndspliktig verksamhet är det föreståndaren som även ska vara ansvarig för riskbedömning av explosionsfarlig miljö. På en plats där flera verksamhetsutövare hanterar brandfarlig gas eller vätska ska en av dem ha ansvar för att skyddsarbetet för hanteringen på platsen samordnas, se vidare i avsnitt 4.1.4. Samordningsansvarig för skyddsarbetet ska utses likt föreståndare, med tydlig ansvarsfördelning och beskrivning av arbetsuppgifter.

För ytterligare vägledning för riskbedömning av explosionsfarlig miljö hänvisas till Räddningsverkets (numera MSB) handbok *Om explosionsfarlig miljö vid hantering av brandfarliga gaser och vätskor*⁴.

4. Ansvar och organisation

Regiondirektören är huvudansvarig för det organisatoriska brandskyddet inom Region Skåne vilket även omfattar hantering av brandfarlig vara. Ansvaret följer linjeansvaret och är formellt delegerat enligt delegationsordning. För utförligare information, se *Riktlinjer för systematiskt brandskyddsarbete*.

Den som är ansvarig för verksamheten (förvaltningschef/verksamhetschef/enhetschef) och som har resurser och befogenheter, företräder tillståndshavaren vid tillståndsansökan för hantering av brandfarlig vara.

Ansvarsfördelningen mellan verksamhetsutövaren och Regionens fastighetsorganisation avseende drift, underhåll och kontroll finns beskriven i *Gränsdragningslista brandskydd*. Vem som utför drift och underhåll ska genom avtal tydligt framgå i varje enskilt fall.

⁴ Räddningsverkets handbok om explosionsfarlig miljö vid hantering av brandfarliga gaser och vätskor, Räddningsverket (MSB), 2004.

Inom varje förvaltning finns en förvaltningsövergripande brandfunktion (brandskyddssamordnare motsv.) som stöttar och leder förvaltningens systematiska brandskyddsarbete där hantering av brandfarlig vara ingår. Vid tillståndsansökan för hantering av brandfarlig vara kan vid behov denna funktion involveras.

Brandskyddsombud kontrollerar inom ramen för ”Egenkontroll för brandskydd” att den lokala hanteringen följer dessa instruktioner.

4.1 Beskrivning av roller

Region Skånes organisation i samband med tillståndspliktig hantering av brandfarlig vara kan se olika ut beroende på var i organisationen hanteringen sker. De olika rollerna och deras övergripande arbetsuppgifter för hanteringen beskrivs nedan.

4.1.1 Tillståndshavare

Det är alltid huvudverksamheten som är tillståndshavare och är den som äger tillståndet juridiskt. För Region Skåne är det organisationen som är tillståndshavare (org nr: 232100-0255).

4.1.2 Företrädare för tillstånd

Vid tillståndsansökan är det den högst ansvariga för de verksamheter som ingår i tillståndet som företräder tillståndshavaren. Till exempel om en avdelning med tre enheter söker ett gemensamt tillstånd så är det verksamhetschefen som företräder tillståndshavaren och blir verksamhetsansvarig chef.

Den som är verksamhetsansvarig ska säkerställa att verksamheten bedrivs i enlighet med dessa, och tillhörande instruktioner och att brandskyddsarbetet ges nödvändiga resurser samt visa ledarskap och åtagande i brandskyddsfrågor.

Den verksamhetsansvarige utser föreståndare samt ställföreträdande föreståndare för tillståndet. Föreståndare ska ges de nödvändiga resurser, befogenheter och kunskaper som behövs för att han eller hon ska kunna fullgöra sina uppgifter. För delegering av uppgift som föreståndare för brandfarlig vara ska särskild blankett användas.

4.1.3 Föreståndare för brandfarlig vara

Vid tillståndspliktig hantering inom Region Skåne ska det till varje tillstånd finnas minst en föreståndare och en ställföreträdande föreståndare för brandfarlig vara. Föreståndaren är verksamhetsansvariges ”förlängda arm” när det gäller skydd mot brand och explosion orsakad av brandfarliga varor. Det är ett viktigt uppdrag för att säkerställa att det internt finns en person med kompetens och behörighet att förebygga olyckor i samband med hanteringen.

Föreståndare samt ställföreträdande föreståndare utses genom delegering från verksamhetsansvarig genom *Instruktion för delegering föreståndare brandfarlig vara*. Ställföreträdande föreståndare utses i syfte att vara backup om den ordinarie föreståndaren inte finns på plats under en längre tid.

Föreståndaren har till uppgift att genom förebyggande åtgärder verka för att samtliga medarbetare som hanterar den brandfarliga varan gör detta på ett säkert sätt och följer gällande

lagstiftning och instruktioner. Föreståndaruppdraget omfattar ingen jourberedskap, vilket innebär att föreståndaren inte förväntas agera i det akuta skedet.

Föreståndarens övergripande uppgifter är att,

- Medverka vid myndighetens tillsyn och tillse att eventuella brister åtgärdas.
- Medverka vid riskutredningar och annan dokumentation som berör brandfarlig vara.
- Rapportera avvikelser samt anmäla olyckor och tillbud till tillsynsmyndigheten.
- Vara kontaktperson till den lokala tillsynsmyndigheten och stöd till verksamheten i frågor som rör brandfarlig vara.

Föreståndare samt ställföreträdande föreståndare för brandfarlig vara ska anmälas till tillståndsmyndigheten.

I en verksamhet där flera föreståndare ansvarar för olika delar kan det finnas behov av en samordnare för föreståndarorganisationen som ansvarar för det övergripande arbetet. I Region Skånes förvaltningar är det brandskyddssamordnaren som har denna roll. Uppgifter som kan ligga på en samordnande föreståndare är bland annat att bevaka aktuell lagstiftning, samordna tillståndsansökan, ansvara för att ta fram övergripande rutiner och utbildning samt att ha en stödjande funktion gentemot ansvarig chef.

Föreståndare är en person som är utsedd av verksamhetsansvarig och ska ansvara för att hanteringen av brandfarliga varor sker både enligt gällande regler och på ett för verksamheten säkert sätt.

4.1.4 Samordningsansvar enligt SRVFS 2004:7

På ett arbetsställe som är gemensamt för flera verksamhetsutövare/organisationer och där hantering av brandfarliga gaser och vätskor innebär att *explosiv atmosfär* kan uppstå (se avsnitt 3.4.5) finns enligt föreskrifterna krav på att hanteringen på platsen samordnas. Det ska då finnas en samordningsansvarig med uppgift att ha överblick över skyddsarbetet avseende brandfarlig och explosiv vara.

Kravet återfinns i Räddningsverkets föreskrifter om explosionsfarlig miljö vid hantering av brandfarliga gaser och vätskor (SRVFS 2004:7).

Samordningsansvariges övergripande uppgifter är att,

- Övervaka att förändringar för en verksamhetsutövare inte negativt påverkar en annan verksamhetsutövare avseende säker hantering av brandfarlig vara.
- Bevaka gränsdragning mellan verksamheterna.
- Samordna gemensamma rutiner och hanteringsinstruktioner och revidera dessa vid behov.
- Samordna uppföljningen av arbetet för att se till att en säker hantering sker inom ramen för tillståndet.

Samordningsansvaret ska ligga på en av föreståndarna för brandfarlig vara som innefattas av tillståndet.

På en plats där flera verksamhetsutövare hanterar brandfarlig gas eller vätska som kan ge upphov till explosionsfarlig miljö ska en av dem ha ansvaret för att skyddsarbetet för hanteringen på platsen samordnas.

4.2 Kompetens och utbildning

Enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor ska den som bedriver tillståndspliktig verksamhet ha (eller ha tillgång till) den kompetens som behövs med hänsyn till verksamhetens omfattning och varornas egenskaper.

4.2.1 Föreståndare för brandfarlig vara

Föreståndare och ställföreträdande föreståndare ska ha kunskap om de brandfarliga varornas egenskaper, anläggningen samt lagstiftningens krav. För att kunna utföra sina uppgifter behöver föreståndares utbildning vara anpassad till de brandfarliga varor som hanteras samt hanteringens omfattning.

Indelning av föreståndare görs i fem grupper beroende på riskerna med hanteringen, se tabell 2 för vägledning. Vilken föreståndargrupp som krävs skiljer beroende på verksamhetens art och ska framgå vid delegering.

Utbildning som motsvarar aktuell föreståndargrupp enligt norm föreståndare brandfarlig vara (SBF 2014:1) ska genomföras vid uppdragets start. Föreståndaren ska löpande tillgodogöra sig kompetensutveckling för att bibehålla kunskapsnivån. Repetitionsutbildning genomförs vart femte år.

Tabell 3. Olika nivåer på föreståndarens utbildning enligt SBF 2014:1.

Föreståndargrupp	Typ av hantering	Exempel på verksamhet
1	Mycket enkel hantering	Restaurangkök, mindre fristående läkarmottagning eller tandläkarmottagning utan laboratorium.
2	Mindre omfattande hantering utan cisterner	Rutinlaboratorier, vårdcentral, vårdverksamhet inom sjukhus.
3	Mindre omfattande hantering med cisterner	Byggarbetsplats eller verkstad där cisterner förekommer. Sjukhusets fastighetsdrift och laboratorier.
4	Mellanstor hantering utan särskild riskbild på grund av den kemiska processen	Forskningslaboratorium, universitets- och högskolelaboratorium.
5	Stor hantering eller hantering som medför en omfattande risk på grund av den kemiska processen	Mycket avancerade anläggningar med omfattande tillverkning eller användning av reaktiva ämnen.

4.2.2 Övrig personal

All personal ska ha den kompetens som behövs för de uppgifter de har, så att hanteringen av brandfarliga varor kan ske betryggande. Chefen ansvarar för att berörd personal fortlöpande får den utbildning och information de behöver för att arbetet ska kunna ske på ett säkert sätt. Föreståndare för brandfarlig vara stödjer med information och material. Detta görs t.ex. genom information på arbetsplatsträffar samt tillgång till rutiner för hantering av brandfarliga varor, vilka beskriver risker med hanteringen.

I samband med introduktion av nyanställd personal ska information och genomgång av rutiner för hantering av brandfarlig vara ingå. Alla medarbetare som hanterar brandfarliga varor i sin yrkesutövning ska genomgå en grundläggande utbildning i brandfarlig vara vartannat år. Denna genomförs genom en regiongemensam webbutbildning.

Fördjupad utbildning krävs inom verksamheter där stora mängder brandfarliga varor hanteras eller där speciellt riskfyllda processer genomförs.

4.2.3 Transporter av farligt gods

Personal som sköter interna transporter av farligt gods inomhus eller inom verksamhetens område behöver ha en grundläggande utbildning inom brandfarlig vara för att säkerställa att hanteringen sker på ett säkert sätt. Rutiner ska finnas tillgängliga som beskriver hur säkra transporter uppnås.

Transporter som sker på allmän väg omfattas av lagen (2006:263) om transport av farligt gods (LFG). Förare som transporterar farligt gods på detta sätt måste ha giltigt ADR-intyg som visar att föraren har genomgått förarutbildning för ADR-transporter.

5. Hantering

5.1 Allmänt

I den dagliga hanteringen av brandfarliga varor ska mängderna som förvaras eller hanteras och används ute i lokalerna alltid begränsas efter behovet för verksamhetens kontinuerliga förbrukning. Den dagliga hanteringen av brandfarliga varor kan t.ex. bestå av handsprit och ytdesinfektionsmedel som används i verksamheterna, brandfarlig vätska som används i laboratorier vid provtagning och analyser eller sprayburkar (aerosoler) som används vid städning och andra underhållsarbeten. Med andra ord ska endast de mängder som behövs i det dagliga arbetet eller för de arbetsmoment som genomförs för stunden vara framme.

Samtliga delar av hanteringen ska vara riskbedömd och det ska finnas rutiner för medarbetare att utgå från i sitt arbete. Om en ny process, arbetsmoment eller ett nytt brandfarligt ämne plockas in i en verksamhet ska tidigare riskutredningar/riskbedömningar och rutiner revideras för att säkerställa att hanteringen kan ske säkert.

Principerna enligt ovan ska inte ses som heltäckande och anpassning krävs ofta med hänsyn till bland annat mängder, typ av hantering, brandfarlig vara, verksamhet och lokalernas utformning.

Den dagliga hanteringen kan i grova drag delas upp i förvaring av de brandfarliga varorna samt öppen hantering vid användning, mer information om denna hantering redovisas under följande rubriker.

Vid **daglig hantering** av brandfarliga varor inom Region Skåne ska följande grundprinciper alltid eftersträvas:

- Bedömning av risker genomförs inför nya arbetsmoment och/eller nya produkter.
- Brandfarliga varor ska endast finnas framme när arbete pågår och i den utsträckning som krävs för verksamheten (t.ex. handsprit på toaletter) och motsvara det behov som finns för dagens arbete/aktuellt arbetsmoment. I övrigt ska förvaring ske på avsedda platser.
- Vid avslutat arbetsmoment ska den brandfarliga varan åter flyttas till avsedd förvaringsplats.
- Hantering, och därmed även förvaring, ska ske så att obehöriga inte har tillgång till ämnena.
- Brandfarlig vara ska förvaras i fabriks- eller återförslutna förvaringsbehållare anpassade för dess innehåll (originalbehållare). Behållare ska vara märkta med ingående ämne och aktuellt faropiktogram.
- Mängden brandfarlig vara inom en verksamhet eller avdelning ska alltid begränsas i den mån det är möjligt. Mer frekventa leveranser från t.ex. lager eller förråd ska eftersträvas för att minska de totala mängderna ute i verksamheten.
- Större behållare som kräver överföring/tappning till mindre behållare ska undvikas. Inköp av mindre förpackningar ska eftersträvas.

5.2 Förvaring

En stor del av den dagliga hanteringen av brandfarliga varor utgörs av olika typer av förvaring, t.ex. i förråd eller skåp i väntan på kommande arbetsmoment eller annan användning i verksamheten. En säker förvaring är därför en förutsättning för en säker hantering av brandfarliga varor inom en anläggning.

Likt för den dagliga hanteringen beskriven ovan ska de förvarade mängderna brandfarlig vara alltid begränsas utifrån det behov som finns på anläggningen. Förvaring i brandklassade förråd och skåp ska eftersträvas. Lösa behållare som används ute i verksamheten, d.v.s. brandfarlig vara som är under kontinuerlig förbrukning och har placerats fritt i ett rum t.ex. vid handfat och bord, anses inte vara under förvaring och räknas därmed inte inom de förvarade mängderna. Exempel på sådan hantering är behållare med handsprit som placeras i vårdrum och på toaletter. Dessa produkter ska dock räknas in i de mängderna som anges i tillståndsansökan för hanteringen och behöver därmed registreras i regionens kemikaliehanteringssystem. Placering och mängd ska beaktas i syfte att reducera mängden brandfarliga varor som hanteras ”öppet” i lokalerna.

Kraven på platsen för förvaring av brandfarliga varor beror på typ av produkt, mängder, eventuell samförvaring och typ av behållare (t.ex. återförslutna eller fabriksförslutna). Generellt gäller att maximalt 50 liter brandfarlig vätska i fabriksförslutna (obrutna) behållare eller 10 liter i återförslutna (brutna) behållare kan förvaras per brandcell utan krav på brandklassat skåp eller förråd. Motsvarande mängd för gas/aerosoler är 2 liter (t.ex. 4 sprayflaskor på 0,5 liter) utan krav på brandklassat skåp eller förråd. Skåp utan brandklass utgörs av ett vanligt skåp i trä eller metall. De olika brandklassade produkterna, vätska, gas och aerosol får inte förvaras i samma skåp. I skåpen får inte heller lättantändligt material förvaras. Exempel på lättantändligt material är sådant som kan tändas med en tändsticka, t.ex. papper, tyg eller plast. Förvaring öppet på hyllor eller bänkar bör undvikas. För mer information, se *Instruktion för förvaring av brandfarlig vara i lösa behållare*.

Vid förvaring av brandfarliga varor ska alltid riskerna med eventuell samförvaring beaktas. Det är inte tillåtet att samförvara olika typer av brandfarliga varor med varandra eller med andra produkter eller material om det finns risk för skador på grund av samförvaringen. Utöver att brandfarliga vätskor generellt inte får förvaras tillsammans med brandfarliga gaser och aerosoler får inte lättantändligt material förvaras i anslutning till de brandfarliga varorna. Detta innebär att endast de brandfarliga varorna får finnas i de skåp eller förråd som används för förvaringen. Vid placering i separata skåp i en lokal bedöms generellt kraven på samförvaring vara uppfyllda.

Vid **förvaring** av brandfarliga varor inom Region Skåne ska följande grundprinciper alltid eftersträvas:

- Brutna förpackningar bör alltid ställas tillbaka i förråd/skåp som är särskilt utformade för detta (utförda med ventilation). Vid förvaring i oklassade trä- eller metallskåp som inte är försedda med invallning ska förvaring ske i spilltråg, plastlåda eller liknande. Enstaka lösa behållare som förvaras i väntan på användning behöver inte placeras i spilltråg.
- Brandfarlig vätska och brandfarlig gas (även aerosoler) ska alltid eftersträvas att hållas åtskilda i lokalerna.
- Förvaring får aldrig ske i utrymningsvägar, t.ex. korridorer eller trapphus. Det gäller även tillfällig/provisorisk förvaring.
- Verksamheten ska ha rutiner som eftersträvar att beställningar görs ofta för att minska den förvarade mängden.
- Förvaring ska ske avskilt från lättantändligt material såsom papper och textilier. Om förvaringsutrymmen (förråd) nyttjas för samförvaring med lättantändligt material ska den brandfarliga varan placeras i brandavskiljande skåp i förrådet.
- Förvaring av enstaka lösa behållare med ytdesinfektion eller handsprit i väntan på användning kan accepteras inom samma skåp som förbrukningsmaterial, t.ex. i ett vådrum. Förvaringen ska dock ske på separata hyllor.
- Förvaringsutrymmen i form av skåp eller förråd får inte vara tillgängliga för obehöriga/allmänheten. Skydd ska finnas genom låsning av dörrar till skåp eller förråd alternativt befintligt skalskydd som innebär att obehöriga inte får tillträde.
- Förvaring ska inte ske i dragskåp eller andra arbetsytor avsedda för annan hantering av brandfarlig vara, t.ex. öppen hantering, analyser eller annat arbete/bearbetning.

5.3 Öppen hantering

Öppen hantering är sådan hantering där den brandfarliga varan kommer i direkt kontakt med omgivningen. Denna hantering medför en ökad risk för brand eller explosion, främst då sannolikheten för spill och läckage är betydligt större jämfört med enklare typer av hantering, t.ex. förvaring eller transport. Slutna system skall därför alltid eftersträvas vid arbetsmomenten. Exempel på öppen hantering kan vara tappning av brandfarlig vätska vid blandning eller analyser samt överhällning till mindre behållare.

Öppen hantering av brandfarlig vara ska endast ske på avsedda och för ändamålet godkända platser med hänsyn till ämnesgruppens risker vid antändning och risk för bildande av explosiv atmosfär. Vid öppen hantering finns risk för att explosiv atmosfär uppstår med krav på riskbedömning av klassade zoner, se följande rubrik.

Vid **öppen hantering** av brandfarliga varor inom Region Skåne ska följande grundprinciper alltid eftersträvas:

- Öppen hantering (t.ex. tappning av brandfarlig vätska) ska ske på plats med god ventilation, på dragbänk/dragskåp, arbetsbänk med punktutsug eller utomhus.
- Tappning av brandfarlig vätska får inte ske i lokal avsedd för förvaring av brandfarliga vara (t.ex. förråd).³
- Vid uppenbar risk för att brandfarliga vätskor i större mängd än någon deciliter kan rinna ut bör arbetet utföras på en spillbricka eller liknande för att begränsa spridning av vätska och antändbara ångor. Det gäller även vid arbete i dragskåp.
- Potentiella antändningskällor (t.ex. elektrisk utrustning) ska hållas avskilt från den öppna hanteringen.
- De kärl som den brandfarliga vätskan eventuellt tappas i ska märkas på samma sätt som originalförpackningen.
- Vid tappning ska fritt fallande stråle minimeras till 0,1 m och utrustning för potentialutjämning användas vid tappning av mer än 5 liter brandfarlig vätska. Potentialutjämning innebär att olika delar av utrustningen ansluts till samma kopplingspunkt (jordning), t.ex. att det kärl som töms ansluts med jordklämmor till det kärl som fylls.
- Halvledande skor och särskilda överdragskläder i bomull ska användas vid arbete med större mängder brandfarlig vara (> 1 liter). Halvledande golv ska finnas där större mängder brandfarlig vätska hanteras öppet. Halvledande skor och halvledande golv används i syfte att leda bort statisk elektricitet för att generera så låg spänning som möjligt.

5.3.1 Klassningsplaner (EX)

Utifrån kraven på riskbedömning av explosionsfarlig miljö enligt avsnitt 3.4.5 ska klassning av explosionsfarliga områden göras där risk för brand eller explosion finns. Detta är framför allt aktuellt vid öppen hantering av brandfarlig vara där brandfarliga ångor kan skapa explosiv atmosfär. Det kan t.ex. vara vid hantering i dragskåp/dragbänk eller fyllning av spolarvätska eller bensin. Explosiv atmosfär kan också uppstå där ingen öppen hantering sker, t.ex. vid förvaring av återförslutna (brutna) behållare, fast anslutna gasbehållare (gascentraler) samt cisterner/tankar för brandfarlig vara.

För sådan hantering ska klassningsplaner finnas med riskbedömning av den explosionsfarliga miljön. För arbetsmoment som finns inom flera verksamheter och avdelningar kan generella klassningsplaner användas. Exempel på detta kan vara risker och bedömning av zonutbredning för dragskåp och förvaringsskåp för återförslutna behållare med brandfarlig vätska. I klassningsplanen ska zonutbredningen tydliggöras med klassade zoner enligt nedan (se exempel i figur 2):

- Zon 0: Ständig explosionsrisk
- Zon 1: Explosionsrisk tillfälligt under normalt arbete
- Zon 2: Sällan och i förekommande fall endast kortvarig explosionsrisk

5.4 Skyltning och märkning

Skåp, förråd och lokaler där brandfarliga varor hanteras ska vara skyltade för att upplysa om de produkter som hanteras inom verksamheten samt var dessa finns. Skyltarna är också viktiga för att räddningstjänsten vid en insats snabbt ska kunna få information om var de brandfarliga varorna förvaras. Med hjälp av skyltarna ska man kunna lokalisera de lokaler eller byggnader där brandfarliga varor hanteras. Skyltar ska finnas där hantering sker enligt Tabell 4 nedan. Faropiktogram beställs via kundcenter.

Skyltar ska vara tillverkade av slagtåligt material med god väderbeständighet (om placerade utomhus), de ska vara placerade och anpassade till den omgivande miljön så att de är lätta att se även under varierande ljusförhållanden. Placering av skyltar ska ske baserat på lokalernas utformning, verksamhetstyp och vilken hantering som sker. I lokaler där människor inte kan förväntas känna till hanteringen är det viktigare med en mer omfattande skyltning jämfört med en byggnad eller lokal där personal känner till hanteringen.

Placering enligt följande kan användas som utgångspunkt vid skyltning:

Verksamhetens entrédörrar/skalskyddsdörrar

Dörr till byggnader eller avdelningar där hantering av brandfarlig vara sker i stor utsträckning (>50 liter) bör skyltas på entrédörr eller skalskyddsdörr i en större byggnad. Detta gäller t.ex. större laboratorier eller verkstadslokaler inom en byggnad.

Dörr till förråd eller rum

Skyltning ska finnas på dörr till förråd för förvaring av brandfarlig vara eller till lokal/rum där öppen hantering av brandfarlig vara sker som en del av verksamheten, dvs. inte endast användning av handsprit och desinfektionsmedel för rengöring av ytor.

Förvaringsskåp

Skåp som används till förvaring av brandfarliga varor ska förses med skylt på dörr eller liknande.

Generellt gäller att skyltning alltid ska finnas på de skåp eller förråd där brandfarlig vara förvaras. Som vägledning kan de mängder som anges i avsnitt 5.2 användas. Behovet av skyltning ska dock alltid anpassas till lokala förutsättningar och behov. Lokaler där öppen hantering sker, t.ex. tappning eller analyser med brandfarlig vätska, bör alltid skyltas. Vårdrum och toaletter där endast begränsade mängder hanteras i form av t.ex. handsprit behöver inte skyltas. I vissa verksamheter kan det på grund av säkerhet vara olämpligt att skylta var de brandfarliga varorna förvaras. Då är det extra viktigt med information till personal och eventuella besökare så att de känner till var hanteringen sker och de risker som kan finnas. Det är också viktigt att personal kan informera räddningstjänsten vid en eventuell brand eller räddningsinsats var hanteringen av brandfarliga varor sker om skyltning saknas.

För ytterligare information kring skyltning hänvisas till Arbetsmiljöverkets föreskrifter om *Arbetsplatsens utformning* (AFS 2020:1) och *Kemiska arbetsmiljörisker* (AFS 2011:19) samt MSB:s föreskrifter om brandfarliga varor med tillhörande handböcker.

Behållare med brandfarliga varor ska vara märkta enligt CLP-förordningen av tillverkaren, vilket bland annat innebär att gas- och aerosolbehållare ska vara märkta som brandfarliga (flamman). Detta gäller även för behållare för brandfarlig vätska med en flampunkt upp till 60°C. Behållare med brandfarlig vätska med flampunkt 60-100°C behöver enligt CLP-förordningen inte vara märkta med flamman. Dessa produkter ska dock fortfarande hanteras som brandfarliga varor och uppmärksamhet krävs därför vid hantering av dessa produkter.

Om brandfarlig vara förvaras i ett annat förvaringskärl än originalförpackningen, efter t.ex. blandning eller tappning, ska den nya behållaren märkas på samma sätt som originalförpackningen. Det ska även säkerställas att den nya behållaren är avsedd för innehållet och inte innebär andra risker. Behållare ska vara märkta med produktens namn, de faropiktogram som ska finnas i märkningen enligt CLP-förordningen samt övrig text med information om t.ex. när produkten kan ge cancer, allergi, skada arvsmassan eller störa reproduktionen i enlighet med AFS 2011:19.

Tabell 4. Skyltar som ska finnas vid hantering av brandfarliga varor.

	<i>Rökning och eldning förbjuden</i> – ska finnas där öppen hantering av brandfarlig vätska, brandfarlig gas/aerosoler eller brandreaktiv vara sker. T.ex. på dörrar in till laboratorier eller verkstäder. - Skylt ska även finnas till lokaler där explosiv atmosfär (EX) kan uppstå, skylten kan då även utökas med skylt med förbud att använda mobiltelefon och andra potentiella tändkällor.
	<i>Brandfarliga ämnen/varor ("flamman")</i> – ska finnas vid förvaring/hantering av brandfarlig vätska och brandfarlig gas/aerosoler. - Även vissa organiska peroxider ska skyltas med "flamman". Skyltningen för brandreaktiva varor ska fastställas för respektive produkt.
	<i>Gaser under tryck</i> – ska användas vid förvaring/hantering av gas. - Tryckkärl som inte innehåller brandfarlig gas, t.ex. syrgasflaskor och andningsluft ska märkas upp med faropiktogrammet "tryckkärl" enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter. - Skylt kompletteras med text "gasflaskor ska föras i säkerhet vid brandfara".
	<i>Oxiderande ämnen</i> – ska generellt användas vid förvaring/hantering av oxiderande ämnen. - T.ex. väteperoxid med en koncentration på 20-60%. - Skyltningen för brandreaktiva varor ska fastställas för respektive produkt, se tillhörande säkerhetsdatablad.

	<i>Explosiva ämnen/varor</i> – ska användas vid förvaring/hantering av explosiva varor. - Även vissa organiska peroxider ska skyltas som explosiva ämnen. Skyltningen ska fastställas för respektive produkt.
	<i>EX-skylt</i> – ska användas där risker finns för att explosiv atmosfär uppstår oberoende av hanterad mängd, med hänvisning till explosionsskyddsdokument/klassningsplan.
Brandfarlig vätska: Brandfarlig gas: 	<i>Rörledningar</i> – ska märkas utefter innehåll enligt standard SS 741 med färgsvep för innehåll (orange för gas, brunt för vätska), faropiktogram (flamman), vit pil för strömningsriktning samt den brandfarliga varans namn (svarta bokstäver).

5.5 Avfallshantering

Hantering av tomma förpackningar från brandfarliga varor ska alltid följa Region Skånes avfallshandbok.

Oanvänd produkt som passerat utgångsdatum och övriga behållare som ska kasseras och som fortfarande innehåller brandfarlig vara ska alltid sorteras som kemiskt farligt avfall enligt Region Skånes avfallshandbok.

5.6 Transporter

Interna transporter inom verksamheterna utgör också en del av hanteringen av brandfarliga varor. Interna transporter kan t.ex. bestå av transporter mellan avdelningar inom ett sjukhus eller till/från annan byggnad inom ett sjukhusområde eller annan större anläggning. Regionservice tar generellt emot leveranser utifrån och förmedlar sedan ut produkterna till olika lokaler/verksamheter, alternativt tar respektive verksamhet emot transporten av brandfarlig vara direkt.

För de interna transportererna ska det, liksom för övrig hantering av brandfarlig vara enligt lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor (LBE), finnas fastställda rutiner och arbetsmomenten ska vara riskbedömda i en riskutredning för verksamheten.

När lagen (2006:263) om transport av farligt gods (LFG) tillämpas så gäller inte LBE. Det är syftet med transporten som är avgörande för om den omfattas av LFG eller av LBE. Externa transporter står under ADR-lagstiftningen (farligt gods) och hanteras alltså inte inom dessa instruktioner. Exempel på externa transporter kan vara leveranser av brandfarlig vätska till lager, sjukhus eller cistern på en anläggning. Enkelt beskrivet sker dessa transporter mellan olika anläggningar på allmän väg, tex. leverans av brandfarlig vara mellan två olika sjukhus i regionen. ADR-lagstiftningen slutar gälla när godset når leveransmottagaren, t.ex. avställt på

en lastkaj eller vätska som pumpas in i en cistern. Tills detta sker är det leverantören/chauffören som har ansvar för det transporterade godset.

Vid leverans av brandfarliga varor ska dessa omedelbart transporteras till avsett förvaringsutrymme. Rutiner ska finnas som i samband med leverans säkerställer att varan lämnas över till mottagaren utan att den lämnas oöversiktlig, eller placeras på olämplig plats.

5.7 Spill eller annan olycka

Platser där spill och läckage kan förekomma vid hantering av brandfarlig vara, t.ex. påfyllnings-, blandnings- eller andra hanteringsplatser, ska vara utförda så att ett spill kan tas om hand och eventuell spridning kan begränsas. Detta betyder att t.ex. arbetsbänkar och dragskåp där brandfarlig vätska hanteras öppet ska förses med spillbricka/spilltråg eller liknande. Cisterner och förvaringsskåp ska på motsvarande sätt vara skyddade med invallningar.

Det ska finnas rutiner för hur spill och läckage ska hanteras inom en verksamhet som hanterar brandfarliga varor. Instruktioner ska t.ex. beskriva hur man använder spillkit, samlar upp utspilld vätska och var/hur avfallet ska omhändertas. För beställning av saneringsutrustning kontakta Regionens kundcenter. Saneringsutrustning anpassad för sjukvårdsverksamheter heter ”spillkit sjukvård” och beställs genom inköpsuppgift på marknadsplatsen.

Förutom rutiner för agerande vid spill/läckage ska det finnas rutiner för hur olyckor med eller i anslutning till den brandfarliga varan ska hanteras. Det kan t.ex. vara agerande vid brand där speciella rutiner kan gälla för att gasflaskor och andra produkter om möjligt ska flyttas till säker plats.

Hänvisning ska finnas till nödlägesplaner eller liknande med lokala instruktioner för verksamhetens agerande vid en olycka. Här ska även finnas rekommendationer kring vilken utrustning (t.ex. spillkit och spilltråg) som bör finnas med hänsyn till hanterade mängder och typ av produkter på en anläggning.

Olyckor och tillbud som omfattar brandfarliga varor ska enligt förordning (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor (FBE) rapporteras till tillsynsmyndigheten vilket i de flesta fall är den lokala räddningstjänsten. Olyckor eller tillbud ska även anmälas till Arbetsmiljöverket samt till tillsynsmyndigheten enligt miljöbalken. Efter tillbud eller olyckor ska rutiner och riskbedömningar/riskutredning revideras med hänsyn till den inträffade händelsen.

Samtliga olyckor, tillbud och uppmärksammade risker ska anmälas i Region Skånes avvikelshanteringssystem och följas upp, utredas och åtgärdas.

5.8 Kontroll och uppföljning

Som en del i säker hantering av brandfarliga varor ska arbetet kontrolleras och följas upp regelbundet så att verksamheten efterlever lagstiftning, tillståndsvillkor samt interna riktlinjer och instruktioner inom Region Skåne. Detta görs bland annat genom personalens regelbundna kontroller av förvaringsplatser, mängder, förpackningar och liknande. Utrymningsvägar ska hållas rena och fria, släckredskap ska finnas och får inte vara blockerade, avfall finns på avsedd plats och skyddsutrustning samt andra säkerhetsåtgärder är tillgängliga.

Regelbundna kontroller avseende uppfyllnad av hantering enligt ovan ska genomföras av föreståndare för brandfarlig vara eller av annan person utsedd av föreståndaren. Föreståndaren ansvarar för att kontrollerna dokumenteras och följs upp. I samband med egenkontroll brandskydd genomförs även kontroller av tillståndspliktiga mängder för brandfarlig vara så att en verksamhet eller anläggning uppmärksammas om det krävs tillstånd för hanteringen.

Registrering och inventering av de brandfarliga varorna, samt övriga kemikalier som hanteras inom en verksamhet, ska göras en gång om året i kemikaliehanteringssystemet KLARA.

Registreringen ska göras per rum och den maximala mängden brandfarliga varor som får finnas där (oavsett om den är under kontinuerlig användning, förvaring eller intern transport).

6. Begrepp och definitioner

Tabell 5. Förklaring av begrepp, definitioner och förkortningar.

Begrepp	Förklaring
ADR-S	Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om transport av farligt gods på väg och i terräng.
Brandfarlig gas	Gaser eller gasblandningar som kan antändas i luft vid en temperatur av 20°C och ett atmosfärstryck på 101,3 kPa, t.ex. gasol, acetylen, naturgas, vätgas m.fl. (Observera att syrgas inte är en brandfarlig gas, syrgas påskyndar brandförloppet).
Brandfarlig aerosol	Brandfarliga aerosoler, t.ex. sprayburkar likställs generellt med brandfarlig gas avseende hanteringskrav.
Brandfarlig vätska	Vätskor som har en flampunkt som inte överstiger 100 °C, t.ex. desinfektionsmedel, handsprit, M-sprit, klorhexidinsprit, aceton, bensin, metanol, etanol.
Brandreaktiv vara	Ämnen, blandningar och föremål som anges i särskilda föreskrifter av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) eller någon av dess föregångare. • Väteperoxid, SÄIFS 1999:2 • Organiska peroxider, SÄIFS 1996:4 • Ammoniumnitrat, SÄIFS 1995:6 • Lågnitrerad nitrocellulosa, SÄIFS 1989:5 • Brandfarlig biograffilm, SÄIFS 1989:4 • Ammoniumnitratemulsioner, -suspensioner och -geler (ANE), MSBFS 2018:13
Brandcell	Avskild del i byggnad, som är byggnadstekniskt avskild, där en brand under hela eller delar av brandförloppet ej kan sprida sig till andra delar av byggnaden.
Brännbarhetsområde	Ämnesspecifikt intervall där koncentrationen av gas eller ånga i luft kan antändas. Intervallet ligger mellan undre explosionsgränsen (LEL) och den övre explosionsgränsen (UEL)
Explosiv atmosfär	Explosiv blandning i luft, bestående av gas, ånga eller dimma, som kan uppstå när brandfarlig gas eller vätska hanteras.

<i>Explosiv vara</i>	Fasta eller flytande ämnen eller blandningar som i sig själva genom kemisk reaktion kan alstra gaser med sådan temperatur och sådant tryck, samt att med en sådan hastighet att de kan skada omgivningen.
<i>FBE</i>	Förordning (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor.
<i>Flampunkt</i>	Den lägsta temperatur då en vätska avger ångor som bildar en antändbar blandning med luft.
<i>Hantering</i>	Hantering omfattar allt fysiskt handhavande som tillverkning, bearbetning, behandling, förpackning, förvaring, transport, användning, omhändertagande, återvinning, destruktion, saluförande, underhåll, överlåtelse och därmed jämförliga förfaranden. Överföring och import ingår inte i hanteringsbegreppet.
<i>LBE</i>	Lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.
<i>LEL</i>	Lower explosion level. Koncentration av gas eller ånga i luft under vilken antändning ej sker.
<i>Lös behållare</i>	Behållare med brandfarlig gas eller vätska som är avsedd att användas på en annan plats än där den fylls.
<i>MSBFS</i>	Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) föreskrifter.
<i>Publik verksamhet</i>	Hantering i verksamhet dit allmänheten har tillträde.
<i>SÄIFS</i>	Sprängämnesinspektionens föreskrifter (numera MSB).
<i>Termisk tändpunkt</i>	Den lägsta temperatur då en het yta kan antända det specifika ämnet.
<i>UEL</i>	Upper explosion level. Koncentration av gas eller ånga i luft över vilken antändning ej sker.